
EUZKOTXINA (5n. SARIA)

Gartxot'ek txina'tar jatetxe baten lana aurkitu eban; Diru geiegitxu be ez eban jasoko, baña alan eta guztiz be lagungarri gertatzen jakon. Berrari ez eritxon txarra, ondo ulertzen ez ebazan gauzak jazotzen baziran be.

Euskal mutilla zerbitzari egoan; Liu andreagaz batera iñarduan. Liu jauna txiologako sukaldaria zan. Euren seme Wu'k egiñaalak eurrez egin ebazan tajuzko lana topatzen, baña arrakasta barik. Jatetxean bertan asi eitekean. baña orduan ez al zan an jente larregi egongo? Leitekeana da.

Artean bazkaldar askok joten eban jatetxe aretara ta txandaka-edo irurak, Liu andrea, Wu gaztea ta Gartxot ebiltzan jentearen eskaerak artuten.

Bein batean ezin obeto jantzitako Txina'tar gizonezko bat gertau zan jatetxean. Liu jaunak mairik apañena itzi eioela agindu eutsan Liu andreari. Jakirik onenak eskiñi eutsoezan, eta jatetxeko nagusiak jaun orrek doan afaldu eiala gura izan eban; ardaorik onena ta afari ostein, pattar garestia edan ebazan. Beste bezerorik azaldu ez zanez, Liu jauna beragaz mai berean jesarri zan Liu andrea be inguratu jaken, baña bere senarrak asarre antzean agirika egin eutson:

—Zoaz beste maietara, bezeroak bearko zaitue-ta.

—Ez dogu beste iñor-erantzun eutson emazteak-ango areik akeita ta txoleagaz dagoz onezkero.

—Bardin da, zoaz alan eta guztiz be.

Gartxot be an genduan, egiteko aundirik baga. Arri ta zur lotu zan Liu jaunaren asarreagaz, beren autua ulertzeko gauza ez ba'zan be.

Orduantxe agertu zan Wu: ez eban itxura onik, jazkera zarpail arlote utsa eukon, eta erdi mozkorrik egoala ezagun eban. Aita semearen etorreraz jaubetu zan, eta Gartxot'ek ezin ulertu izan eban zeredozer esan eutson karraxika beren ama izkuntzaz;

Wu'k ez eban zirkiñik egin, ezta erantzun be.

Wu'k orraitio mutil adeitsua irudian, eta gure Gartxot lagunkiro agurtu eban. Erdera naasian esan eutsan.

—Gero orko maikoai kobra egiek, arren, Gartxot.

— Bai, noski. nasai.

Gartxot'en berbok entzun eta gero, sortalde urruneko mutilla bere amagaz sukaldera sartu zan.

Gartxot an ibilli zan, azken bazkaldarrak amaitu ta kontua emon arteiño. Bikotea joan zan eta jantokian arrotz a, Liu jauna ta Gartxot geratu ziran. Gartxot gizon biai begira lotu jaken, eta Liu jauna gaztearen begirakuna ikusita, ara nola mintzatu jakon:

— Zer zabiz, lanbarik?

—Oraindik orain joan dira azken bezeroak.

—Ta emengo au ez al da bezeroa?

—Parkatu eistazu jauna, baña ez daust ezer eskatu.

— Kalpar zaar ori moztu egin bear zeunke, orrelan bezeroak uxatuko dauskuzuz-eta.

Bere seme Wu'k be ule luze xamarra eban, baña euskaldun gaztea ez zan ezer geiago esaten azartu.

Gartxot mostradorera urreratu zan. Andik sukaldeko jardunaren zerbait entzun aal eban. Liu andrearen negarrak sumatu ebazala begitandu jakon, baña beste zeredozer izango zala zirautsan bere buruari.

—Aizu-nagusiak ez eutson mutillari beiñere bere izenez deitzen-, zoaz sukaldera ta begira egizu orreik bitzuko zertan dabizan.

Gartxot sukaldertantz abiatu zan; sartu baño ariñago, begi ertzez aditu eban bi gizonak egozan maia, ta arrotzak Liu'ri zorro batzuk emon eutsozala ikusi eban: atea jo ta sukaldertatu egin zan. Emakumea muxika egoan. Wu gazteak zigarro bat eskiñi dautso Gartxot'i. Txina'n kebedar asko erreten ei da, emakumeak gurean baño gitxiago atan eta guztiz be.

—Zera, zure senarrak ona igorri nau.

—Nasai, laster zarratuko joagu, Wang doianean-jaulki eban Wu'k.

—Gizon ori ezagutzen dozue?

— Bai, Wang Lu dok, nire aitearen adiskide miña; geurean bearrean jarraitzen ba'jok, ziurretik bein baño geiagotan ikusiko dok.

Jatetxea ixteko garaia be eldu zan. Wu ta Gartxot tragutxu batzuk edatera urten ziran; zapatua zanez, edaritegiak jentez gañezka egozan, eta or ebiltzan bitzuko, batetik bestera. Wu'k leendik zurrutari emon eutsonez, oraingo onetan artutakoa ariñagokoari batzen jakon. Bere errondakideari egia borobillak autortuteko gogoak emon eutson.

—Aizak, Gartxot, gustora al abil jatetxean?- itaundu eban Wu'k.

—Bai, zergaitik diraustak orrelangorik? Ezezkoan ago ala'?

—Ori euk jakingo dok... Ez, ez, ez dok orregaitik.

— Orduan?

"In vino veritas" iñoenak, oraingo onetan, Wu errukarriagaz asmau ebela esan geinke.

—Ara, badakik gure aberritik urtetea gauza erraza ez dana- ganeratu Wu'k- sartaldera etorrta be, zer diruz ekin geinkio bizitza barri bati...?

—Zuek jatetxe dotorea ipiñi dozue beiñepein.

—Ez dok orren erraza; egia esango deuat, batzuetan jazoten dana: txinatarrak Sartaldera erdutakoan, aberkideak jatorkuz, erleak abaraskara lez; beste aberkideakaitik babesa eskiñi bai, baña abaro ori ez dok musutruk. Jatetxea iragiteko diru-laguntza eskiñi euskuen, baña orren

IPUIN-SARIKETA

ordaiñetan, egin gura ez geunkezan ekintzak egin bear be. Amak eta biok asmorik ez putzu baltz orretan sartuteko, gure aitak baiña buru-belarri eutsi jautsok orri... Etxakiat zertan dabillen, baiña aitak ez jok geiago ama maite... Gure amari dongaro egariarazoten jautsok...

— Zer esan gura dok?

— Lurbirako baztar baten ala bestean jaio, ortxe jagok kakoa... Txina bizi aurreratu ta obatu dok azken urteotan; alan be, ez jaukagu zuek beste aukerarik... Emen albiste gitxi artzen dozuez Zhongguo'ren gorabeeran.

— Zhongguo'?

— Bai, "Erdialdeko Aginterria, Inperioa", Txina, alegia. Zeuon artean pozpozik bizi nauk, eta Jaungoikoa lagun, emen geratu gura geunke... Ama aitarengandik aldentutea gura neuskalk orratik.

— Orren txarto konpontzen dira biok, ala?

— Egia esatea gura ba"dok, alantxe dok.

— Bearbada aurrerantzean euren egoerea nasaituko dok.

— Ez deuat uste.

— Sartaldea be ez dok atsegin-baratzea.

— Jakiña. Emen geratu ezkerro, egunen baten euskeraz be jakasiko joat. Euskerarik badakik*?

— Neuk bai, baiña jente askok ez. Bizkaia'n euskereak sekulako atzerakoa egin jok... Izkuntzari jagokonez, euskaldunok geure etxean arrotzak bai'giñan bizi gozak.

— Guk Txina'n ez dogu txineraz berba egiteko oztoporik.

— Ikasi egik, alan eta guztiz be... Neuk apurtxu bat irakatsiko deuat.

— Orduan, euskaldun baserritar neska bategaz ezkonduko nauk.

— Asmo ederra dok ori; neska batzuk aurkeztuko deudadaz.

Bat-batean mutil biak barrearj emon eutsoen. Euren biotz xaloak, asmo zintzoek beteak... Bizi guztia aurretik eben oraindiño. An eta emen, toki guztietan txakurrak ortutsik... Wu ostera barriro goibeldu zan, eta negar anpulu batzuk urten jakozan, alkoolak lagunduta.

— Jakingo ba'eu... Aitak ama joten jok... Bein betiko aita izten azartuko ba'litxok...

Nasa_j, nasai Wu... Biar eguzkia urtengo da-ta GartxoCek ec iñaalak egin ebazan Txina'ko zorigeiztoko inuti I la azkortzen.

ASIER ETXABURUA

BIZTUKO

Ume jolasak dira txipli txapla uretan gogoa atsegin; erritar alkarrekin nork geiago zapaldu ur pozuaren gain.

Abarka ta galtzerdi musikea etxean soiñuaz kantari; egunero bustirik egunero negarra jausten begiari.

Aro politak dira eguzkia goietan ura soloetan; gogoz biztuko dira lora zuri barriak sagar andarretan.

EGUZKIA

Sortzetik argizale jaio ziñan gizona urrezkoa zara, oi! zein eder dan goiza eguzkia agertzean zerutik lurrera.

Eguzki maitekorra sorkaldeko mendian agertzen da urrez; ta gizona begira lanera joateko kodain ta atxurrez.

PAULIN

ARREBATXO LUKIA ETA OTSOA

(4n. SARIA)

Agure bat eta atso bat ziran bein. Agureak oilar koskor bat eukon eta atsoak oilo txiki bat. Egun batez, oilarrak simaurtegian astraka galburu bat aurkitu eban eta oiloak, barriz, lobelar bat. Agureak galburua aletu eta aleak eio ebazan uruna egiteko. Atsoak, beraren zen aldetik, lobelar burua ebagi, aleak zukutu eta eztiagaz naastu ebazan, agureak galburutik lortutako urunagaz opilla egiteko. Ain pobreak izanik, ez laberik eta ez surik ez eukenez, curen etxe txikerreko leio ertzean ipini eben eguzkitan erretako.

Bidez-bide etorren lukia, eta etsoa orduantxe sugertatu jakon alabearrez ber-bertan. Lukiak esan eban:

— I, anai otsoa, zer pentsetan dok opilla arrapatu eta anai onlez, bion artean erdibana jaten ba-joguk?

Ederto deritzonat, arrebaltxo lukia! Arrapatu egin bear diñagu.

Besterik barik, opilla arrapatu eban lukiak. Etxetik apur bat aldendu ziranean, konturatu zan opilla ez egoala ondo errea. Eguzkitan egotea komeni jakon apur bat geiago.

— I, otso, au ez jauk oindiño ondo erreta. Erretan dan bitartean lo kuluxka bat botako joguk. Armuzu ederra egingo joguk esnatzerakoan.

Olan engaiñetan eban lukiak otsoa. Baina ak ez eban orrelakorik pentsetan, bai zera! Aingerutxo baten antza eukon lo egoala... Bien bitartean lukiak zer asmatuko-eta, egin eban ak orduan ere eginbearrekoa! Opilla erdibitu eta bitartean eukon eztia ez eban ba jan!.

Eta atoan, eztiaren ordez zer jarriko eta, badakizue zer jarri eutson? Parkatu, baiña... ia, ez dago esan bearrik.

Pentsatuko dozue zuok zer imiñi eutson. Bi zatiak barriro bat egin ebazan eta beren lekuan itzi eban opilla. Esnatu zan otsoa eta Lukia be bai. Opilla erdibanatzen asi ziranean, lukia izan zan lenengo an zeozer geratu zala esan ebana eta, jakiña, otsoari bota eutsozan erruak. Otsoak, barriz, ezetz eta ezetz, bera ez zala izan. Eta gaiñera, eskukada bat lur jan eban bere errugabetasuna frogatzeko. Baiña alperrik! Lukiak ez eutson siñesten.

Azkenean Lukiak berak proposatu eban froga:

Eguzkitan itzunduko ziran biak, eta beroaren eragiñez eztiaren argizaria dariola jartzen zana izango zan eztia jan ebana. Otsoak ez eban trabarik jarri, konforme egoan froga egiteko.

Egia esan, aingerutxo bat emoten eban lukiak lo egoanean. Baiña lukia orduan be ez egoan lo. Joan zan karraderan inguruko erlauntz batera, erramatxo bat artu, erle gaixoei eztia jan (len be gitxi janekoa ez gendun baiña), eta eskuagaz otsoa igurtzi eban. Eta a ezta itzartu be! Geroago itzartu zan. Bai eta loi izartu be...

Eta orduan ez eban izan beren burua errudun lez agertzea baiño beste erremediorik. Esan eban ez zala gogoratzen noiz ta zelan, baiña baietz, alako froga baten aurrean uka eziñezkoa zala beren errua... Eta amore eman bear izan eban arreba lukiak penitentzi-moduan jarri eutson zigorraren aurrean.

Eizera joango zan otsoa, baiña lortzen eban lenengo arrapakiñetatik ez eban berarentzat ezertxo ere artuko, arrebato lukiarentzat izango zan dana oso-osorik.

Biak urten eben eizara, baiña bakoitza bere aldetik.

Lukiak azagora ikusi ebazan zelan etozen arrain-saltzaile batzuk, euren gurdi eta guzti. Zer igarriko eta, orduan ere igarri eban igartekoa ! Bidean etzan zan luzeluzeluzekoaren itxura egiñaz. Eta il barria ez zala pentsa ez dagien, uzkerria dariola asi zan eukozan indar guztiekaz. Begiztatu eben arrain-saltzaileak eta bizirik egoala pentsatu eben aurrena.

Baiña pittin bat parajetu ziranean eta ak eukon perfumea usaindukeran, eskuekaz sudur-zuloak tapatu, eta esan eben:

— Ilda ezezik ustelduta ere badago! Au da atsa botaten dauena pizti onek! - Eta arraina eroaien gurdi gainera bota eben.

Lukia ez joian lo gurdi barruan. Ortzakaz zulo bat egin eutson gurdiari arrainak kanpora atarateko.

Naikoa eukola iruditu jakonean, salto bat egin eban gurditik. Bidera botatoko arraiñak bildu eta zuaitz eder baten gerizpean jesarri zan aietxek jateko.

Bien bitartean otso koittadua makiña bat bide ibili zan bazterrik - bazter eta alegindu zan eizan, baiña ezer barik itzuli zan, aurrez erabagitatako lekura. Lukia